

4.5.2022

EOAK/5608/2021

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Peter Fagerholm

POLIISIMIEHEN ESTEELLISYYS

1 KANTELU

Kantelija arvosteli ylikonstaapeli A:n menettelyä. Kantelijan mukaan ylikonstaapeli on asunto-osakeyhtiön osakkeenomistajana ankarasti kritisoinut kantelijan toimintaa asunto-osakeyhtiön hallituksessa. Samanaikaisesti A on kantelijan mukaan kohdistanut häneen virkatoimia.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin B:n poliisilaitoksen selvitys ja lausunto (liite).

Käytettävissäni on ollut myös muun muassa seuraavat asiakirjat:

- Aluesyyttäjä, tutkinnanjohtajan 2.5.2021 ja 2.3.2022 tekemät päätökset (- - -)
- Kantelijan 14.2.2022 päivätty vastine liitteineen sekä kantelijan 29.6.2021 oikeusasiamiehelle osoittama kantelu liitteineen
- Ylikonstaapeli A:n 16.6.2020 päivätty selvitys (otsikoitu ”vastaus selvityspyyntöön / kanteluun - - -”)

2.1 Kantelun tarkempi sisältö

Kantelijan mukaan hän asui tapahtuma-aikaan samassa taloyhtiössä ylikonstaapeli A:n kanssa (15.4.2021 saakka) ja he ovat molemmat edelleen taloyhtiön osakkeenomistajia. Kantelijan mukaan hän on toiminut yhtiön hallituksessa alusta saakka. Tapahtuma-aikaan A:ta ei valittu hallitukseen. Erityisesti tämän jälkeen A on kantelijan mukaan arvostellut voimakkaasti hänen toimintaansa hallituksessa ja ”tehostanut” viestinsä perille menoa kohdistamalla kantelijaan virkatoimia poliisina. Arvostelua on kantelijan mukaan tehty sekä suullisesti että kirjallisesti. Kantelijan mukaan A on samanaikaisesti virkatoimien ajankohtaan ja vuosien 2019–2020 aikana puhutellut asukkaita ja osakkaita taloyhtiön kiinteistöllä ja pihamaalla sekä lähettänyt asunto-osakeyhtiön asukkaille ja osakkaille lukuisia sähköposteja, joissa A on esittänyt ankaraa kritiikkiä ja perusteettomia väitteitä kantelijan toimintaan liittyen.

Kantelijan mukaan A oli 2.4.2020 antanut hänelle pysäköintivirhemaksun, kun hänen autonsa oli ollut pysäköitynä kantelijan kotikadulla. Kantelijan mukaan muille vastaavasti pysäköidyille ajoneuvoille pysäköintivirhemaksua ei kuitenkaan annettu. Kantelijan mukaan ajoneuvoja oli ollut pysäköitynä samaisessa paikassa toistuvasti yli kaksi vuotta, mutta pysäköintivirhemaksu annettiin hänelle vasta silloin, kun hänen toimintaansa taloyhtiön hallituksessa oli alettu ankarasti kritisoida. Kantelijan mukaan pysäköintivirhemaksu on sittemmin kumottu pysäköinninvalvonnan toimesta.

Kantelijan mukaan noin kuukausi tästä tapauksesta A oli pysäyttänyt kantelijan ajoneuvon. Kantelijan mukaan A suoritti kategorisen valotarkastuksen, tarkisti kantelijan henkilötiedot ja ajo-oikeuden sekä ajoneuvon tiedot. Kantelijan mukaan hänet myös puhallutettiin, eikä muihin jonossa ajaneisiin kohdistettu vastaavia toimia.

Kantelija on 14.2.2022 päivätyssä vastineessaan kertonut uutena asiana, että A on omistanut asunto-osakeyhtiössä kolme autopaikkaosaketta. Yksi osake on myyty kesällä 2020 ja toinen alkuvuodesta 2021. Kantelijan mukaan A on puuttumalla alueen kadunvarsipysäköintiin käytännössä nostanut omien autopaikkaosakkeidensa kysyntää ja mahdollisesti myös niiden arvoa. Kantelija pitää huolestuttavana, jos poliisi käyttää virkatoimiaan omien etujensa ajamiseen.

2.2 Asian käsittely muissa viranomaisissa

Kantelija teki 1.6.2020 kantelun/tutkintapyynnön rikosylikonstaapeli A:n menettelystä B:n poliisilaitokselle. Kantelija pyysi selvittämään, syyllistykö A kunnianloukkaukseen tai kiusaamiseen esittäessään kantelijaan kohdistuvia perättömiä ja halventavia lausumia laajalle vastaanottajajoukolle. Lisäksi kantelija pyysi selvittämään, oliko A urkkinut kantelijan henkilö- tai rekisteritietoja ilman virantoimitukseen perustuvaa syytä ja oliko A toiminut esteellisenä.

B:n poliisilaitos kirjasi asiasta rikosilmoituksen ja toimitti sen käsiteltäväksi Valtakunnansyyttäjän toimistoon, koska kantelijan väitteet A:n menettelystä saattoivat poliisilaitoksen mukaan täyttää muun muassa virkarikoksen tunnusmerkistön.

Tutkinnanjohtajana toiminut aluesyyttäjä teki 25.1.2021 päätöksen, ettei ollut syytä epäillä A:n syyllistyneen rikoksiin, eikä esitutkintaa toimiteta.

Kantelija toimitti 13.1.2022 aluesyyttäjälle lisäaineistoa. Kantelija katsoi, ettei tätä aineistoa ollut huomioitu syyttäjän ratkaisussa 25.1.2021. Kantelija toimitti vielä 7.2.2022 lisäselvityksen aluesyyttäjälle.

Aluesyyttäjä katsoi ratkaisussaan 2.3.2022, ettei lisäaineisto antanut hänelle aihetta muuttaa 25.1.2021 tehtyä päätöstä olla aloittamatta esitutkintaa. Aluesyyttäjä toteaa päätöksessään muun muassa, että osapuolet ovat asuneet samassa asunto-osakeyhtiössä, jolloin erinäiset kohtaamiset taloyhtiön alueella ovat luonnollisia. Ilmoituksessa esille tuodulla tavalla ylikonstaapeli A:n omistuksessa olleet kolme autopaikkaosaketta tai tämän yhteydenpito kaupungin pysäköinninvalvontaan eivät aluesyyttäjän mukaan anna aihetta epäillä A:n toimineen esteellisenä taikka virkavelvollisuksiensa vastaisesti.

2.3 Selvitykset

Ylikonstaapeli A:n mukaan siitä lähtien kun rakentamisajan jälkeinen hallitus oli valittu, taloyhtiön hallituksen puheenjohtajana oli toiminut kantelija. A:n mukaan kantelija oli kertonut oma-aloitteisesti harjoittavansa asuntosijoittamista sekä toimivansa usean eri taloyhtiön hallituksissa. A:n mukaan kantelijan väite siitä, että A olisi joutunut kahnauksiin kantelijan kanssa ei pidä paikkaansa. A:n mukaan he ovat kylläkin olleet eri mieltä monessakin asiassa ja A:n mukaan hän on taloyhtiön osakkaana ja asukkaana yrittänyt vaikuttaa asioihin käyttämällä puhe- ja äänioikeuttaan.

A:n mukaan kantelijan väitteet siitä, että hän olisi sähköpostissa laajalla jakelulla esittänyt kantelijaan kohdistuvia loukkauksia/perättömiä väitteitä, tai että hän olisi kohtuuttomasti maalittanut tai kohdistanut vihapuhetta kantelijaan, puhumattakaan hänen perheestään, eivät pidä paikkaansa. A myös kiistää lähettäneensä kantelijalle henkilökohtaisia sähköposteja. Kaikki sähköpostit ovat A:n mukaan liittyneet taloyhtiön asioihin ja sähköpostit on silloin lähetetty hallituksen kolmelle jäsenelle sekä isännöitsijälle. A:n mukaan kantelija on yleensä vastannut sähköposteihin hallituksen puolesta.

A:n mukaan hän sai alkuvuodesta 2020 naapuruston asukkailta tietoa, että he olivat pyytäneet pysäköinninvalvonnalta valvontaa kotikadulle. A:n mukaan pysäköinninvalvonta ei kuitenkaan käynyt paikalla asukkaiden pyynnöistä huolimatta.

A:n mukaan hän määräsi 2.4.2020 kantelijan ajoneuville pysäköintivirhemaksun. A:n mukaan kantelijan ajoneuvo oli ollut lähes kaksi vuorokautta väärin pysäköityneenä kadulla. A:n mukaan valmiuslain voimassaolon takia poliisin resurssit olivat niukat ja toisen poliisipartion kutsuminen paikalle ei onnistunut. A:n mukaan kantelijan ajoneuvon osalta hän suhtautui vähintäänkin samalla puuttumiskynnyksellä kuin muiden ajoneuvojen osalta. Hän katsoo toimineensa yhdenmukaisesti ja tasapuolisesti sekä kantelijan että muiden kadun varrella pysäköityjen ajoneuvojen suhteen. A:n mukaan hän on toisin kuin kantelija väittää puuttunut kadulla myös muiden ajoneuvojen pysäköintiin.

Kantelijan auton ollessa pysäköitynä kadulla, ei A:n mukaan ollut muita ajoneuvoja pysäköitynä. A:n mukaan hän lähetti myöhemmin valvontapyyntönsä pysäköinninvalvonnalle, jonka jälkeen tarkastajat ovat käyneet säännöllisesti paikalla ja puuttuneet virheelliseen pysäköintiin.

A:n mukaan jossain vaiheessa toukokuuta 2020 hän oli ollut liikennettä valvomassa poliisin tunnuksellisella moottoripyörällä. Hän oli kertomansa mukaan havainnut muutaman auton jonossa viimeisenä tulevan vanhanmallisen henkilöauton, jonka vasen ajovalo oli epäkunnossa. A:n mukaan hän pysäytti tämän ajoneuvon normaalia liikennetarkastusta varten, jolloin ilmeni, että auton kuljettajana toimi kantelija. A:n mukaan hän pyysi ajokorttia nähtäväkseen. Pysäytyksen syyksi A kertoo rikkinäisen ajovalon. Kantelija oli kertonut A:lle olevansa tietoinen rikkinäisestä ajovalosta ja että hänellä on ollut autossaan sähkövika. Ajovalojen toimintakunnon tarkastuksen jälkeen A kertoi vielä puhalluttaneensa kantelijan.

A:n mukaan hän on virkamiehenä pyrkinyt toimimaan tasapuolisesti kaikkia kohtaan, eikä ketään ole kohdeltu syrjivästi tai epätasa-arvoisesti. Taloyhtiön asiat eivät A:n mukaan ole vaikuttaneet hänen työhönsä poliisina ja virkamiehenä. A:n mukaan hänen toimintansa poliisina on perustunut lakien ja asetusten noudattamiseen, yhdenvertaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen huomioimiseen. Hänen toimintansa on A:n mukaan ollut normaalia poliisitoimintaa, eikä liity millään lailla siihen, miten kantelija väittää hänen toimineen taloyhtiössä.

Ylikomisarion mukaan A on selvityksessään tuonut esille, että hän on kiinnittänyt erityistä huomiota tasapuolisuus- ja yhdenmukaisuusseikkoihin nyt käsiteltävänä olevien asioiden puuttumiskynnyksen suhteen. Asunto-osakeyhtiön osakkeenomistajana ilmaistut mielipiteet yhtiön asioiden hoitoon liittyen eivät ylikomisarion mukaan tee A:ta esteelliseksi valvomaan kantelijan liikennekäyttäytymistä samoilla kriteereillä kuin muidenkin tienkäyttäjien liikennekäyttäytymistä.

B:n poliisilaitoksen mukaan arvioitaessa ylikonstaapeli A:n toimintaa sekä pysäköintivirhemaksun määräämisessä kantelijalle että tähän kohdistamassaan liikennevalvontatoimessa sovellettavaksi tulee hallintolain 28 §:n 1 momentin 7-kohta. Sen mukaan virkamies on esteellinen, jos luottamus hänen puolueettomuuteensa muusta erityisestä syystä vaarantuu. Poliisilaitoksen mukaan keskeinen lähtökohta edellä mainitun lainkohdan mukaisessa esteellisyysarvioinnissa on oikeuskäytännön mukaan se, miltä virkamiehen toiminta näyttää ulospäin.

Poliisilaitoksen mukaan tätä arvioitaessa on ensinnäkin havaittavissa, että kantelijan ja A:n välillä on ollut pidempiaikaista erimielisyyttä heidän molempien asuttaman asunto-osakeyhtiön toimintaa koskien. Tämä erimielisyys on poliisilaitoksen mukaan mitä ilmeisimmin tullut ainakin yhtiön muiden osakkaiden tietoon, mutta ei välttämättä juurikaan laajemmin. Erimielisyys näyttäisi olleen pidempiaikaista ja ilmeisen voimakastakin. Tällainen erimielisyystilanne ei poliisilaitoksen mukaan ole asunto-osakeyhtiöissä kovinkaan harvinaista.

Poliisilaitos katsoo yleisellä tasolla, että edellä mainitun kaltainen tilanne ei välttämättä aiheuta poliisimiehelle esteellisyyttä hänen kohdistessaan virkatoimia yhtiön asioita koskevan kiistansa toiseen osapuoleen, eritoten silloin, kun kyseessä ovat rutiiniluonteiset toimenpiteet kuten edellä manituissa kahdessa tilanteessa on asianlaita. Poliisilaitoksen mukaan sen verran lähellä esteellisyyden rajaa kuitenkin liikutaan, että suositeltavaa olisi, että virkamies tuolloin pidättäytyisi rutiiniluonteisistakin toimista.

Poliisilaitoksen mukaan A:n selvityksestä kuitenkin ilmenee, että edellä mainittujen kahden tilanteen arvioinnissa tulee hänen toimiaan arvostellessa ottaa huomioon muitakin seikkoja.

Poliisilaitoksen mukaan liikennevalvontatoimensa osalta A on tuonut esiin, että hänellä oli selkeä ulospäin havaittavissa oleva peruste, eli ajoneuvon puutteellinen kunto, pysäyttää kantelijan kuljettava ajoneuvo tarkastusta varten. Kyseessä oli siten hyvin rutiiniluonteinen toimenpide, jonka yhteydessä A sitä määräsi kantelijalle lievimmän mahdollisen seuraamuksen - suullisen huomautuksen.

Poliisilaitoksen mukaan, vaikka molemmat tilanteet lähtökohtaisesti antavat ainakin jossain määrin aiheutta epäillä A:n toimineen niissä hallintolainkohdan esteellisyyssäännöksen vastaisesti, liittyy niihin kumpaankin lähemmin tarkasteltuna sellaisia tilanne-elementtejä, ettei poliisilaitos näe perustetta katsoa ylikonstaapeli A:n toimineen kummassakaan tapauksessa esteellisenä. Poliisilaitoksen mukaan asiassa pitää ottaa huomioon myös miltä A:n toiminta on voinut näyttää ulospäin. Samassa taloyhtiössä asuvana naapurina poliisimiehen toiminta toisen asukkaan ei-kiireellisessä asiassa saattaa näyttää puolueelliselta ja asenteelliselta. Siksi poliisilaitoksen mukaan A:n olisi ollut parempi pidättäytyä itse tekemistään virkatoimista ja pyytää tarvittaessa poliisipartio paikalle.

3 RATKAISU

3.1 Lähtökohdat

Poliisilain 1 luvun 6 §:n 1 momentin mukaan poliisin on toimittava asiallisesti ja puolueettomasti sekä yhdenvertaista kohtelua ja sovinnollisuutta edistäen.

Poliisin hallinnosta annetun lain 15 f §:n mukaan poliisimiehen on virassa ja yksityiselämässään käyttäydyttävä siten, ettei hänen käyttäytymisensä ole omiaan vaarantamaan luottamusta poliisille kuuluvien tehtävien asianmukaiseen hoitoon. Arvioitaessa poliisimiehen käyttäytymistä otetaan huomioon myös hänen asemansa ja tehtävänsä poliisihallinnossa.

Hallintolain 27 §:n 1 momentin mukaan virkamies ei saa osallistua asian käsittelyyn eikä olla läsnä sitä käsiteltäessä, jos hän on esteellinen.

Hallintolain 28 §:n 1 momentin mukaan virkamies on esteellinen:

- 1) jos hän tai hänen läheisensä on asianosainen;
- 2) jos hän tai hänen läheisensä avustaa taikka edustaa asianosaista tai sitä, jolle asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa;
- 3) jos asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa hänelle tai hänen 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettulle läheiselleen;
- 4) jos hän on palvelussuhteessa tai käsiteltävään asiaan liittyvässä toimeksiantosuhteessa asianosaiseen tai siihen, jolle asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa;
- 5) jos hän tai hänen 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettu läheisensä on hallituksen, hallintoneuvoston tai niihin rinnastettavan toimielimen jäsenenä taikka toimitusjohtajana tai sitä vastaavassa asemassa sellaisessa yhteisössä, säätiössä, valtion liikelaitoksessa tai laitoksessa, joka on asianosainen tai jolle asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa;
- 6) jos hän tai hänen 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettu läheisensä kuuluu viraston tai laitoksen johtokuntaan tai siihen rinnastettavaan toimielimeen ja kysymys on asiasta, joka liittyy tämän viraston tai laitoksen ohjaukseen tai valvontaan; tai
- 7) jos luottamus hänen puolueettomuuteensa muusta erityisestä syystä vaarantuu.

Lain esitöissä (HE 72/2002, s. 88) todetaan, että 1 momentin 7 kohdan mukaan virkamies on esteellinen, jos luottamus hänen puolueettomuuteensa muusta erityisestä syystä vaarantuu. Tällaisen syyn on oltava ulkopuolisen havaittavissa ja sen puolueettomuutta vaarantavan vaikutuksen tulee olla suunnilleen saman asteinen kuin erikseen määritellyissä esteellisyyssperusteissa.

Virkamiehen on oma-aloitteisesti huolehdittava esteettömyydestään eli katsoessaan itsensä esteelliseksi johonkin virkatoimeen hänen on ilmoitettava tästä esimiehelleen ja pidättäytyttävä virkatoimesta, paitsi jos kysymyksessä on välttämätön, kiireellinen toimenpide. (Poliisilaki. Helminen – Kuusimäki – Rantaeskola. Alma Talent 2012, s. 836)

Esitutkintalaissa esitutkintavirkamiehen esteellisyydestä on säädetty hyvin samansisältöisesti kuin edellä mainitussa hallintolain 28 §:ssä. Esitutkintalain 2 luvun 8 §:n 1-6 kohdissa on hallintolain 28 §:n 1 momenttia vastaavia erityisiä esteellisyyssperusteita ja 7 mukaan esitutkintavirkamies on esteellinen, jos luottamus hänen puolueettomuuteensa muusta erityisestä syystä vaarantuu.

3.2 Arviointi

Totean ensiksikin, että käytettävissäni oleva selvitys ei osoita, että ylikonstaapeli A olisi ylittänyt harkintavaltaansa tai käyttänyt sitä väärin kantelijan esille ottamissa virkatoimissa eli kun hän 2.4.2020 antoi pysäköintivirhemaksun kantelijalle sekä toukokuussa 2020 kun hän pysäytti kantelijan auton ja antoi siinä yhteydessä kantelijalle suullisen huomautuksen. Selvityksen mukaan hänellä on ollut lailliset perusteet virkatoimilleen, eikä ole osoitettu, että hänellä olisi ollut niihin ryhtyessään epäasiallisia henkilökohtaisia vaikuttimia.

Vaikka näin onkin, tässä kanteluasiassa on myös arvioitava, onko A toiminut noissa tilanteissa esteellisenä. Muiden kantelijan väitteiden osalta viitataan aluesyyttäjän asiassa tekemiin päätöksiin, joiden lopputuloksiin (eli että esitutkintaa ei ole aloitettu) minulla ei ole aihetta puuttua.

Totean esteellisyydestä seuraavaa.

Esteellisyyssäännösten tavoitteena on turvata asioiden valmistelun ja päätöksenteon puolueettomuutta ja objektiivisuutta viranomaistoiminnassa. Esteellisyyttä koskevilla säännöksillä vähennetään henkilön myötävaikutusmahdollisuuksia asian käsittelyyn sellaisissa tapauksissa, joissa epäasialliset henkilökohtaiset sivuvaikuttimet saattaisivat ohjata virkamiehen toimintaa (subjektiivinen puolueettomuus). Toisaalta säännöksillä pyritään ylläpitämään ja vahvistamaan yleistä luottamusta viranomaistoiminnan puolueettomuutta ja tasapuolisuutta kohtaan (objektiviinen puolueettomuus).

Edellä todetun perusteella tässä tapauksessa on kyse nimenomaan objektiivisen puolueettomuuden arvioinnista. Tässä kohdin esteellisyyssääntely ja poliisimiehen poliisin hallinnosta annetussa laissa säädetty käyttäytymisvelvoite ovat hyvin lähellä toisiaan; kyse on yleisestä luottamuksesta poliisin tehtävien asianmukaiseen hoitamiseen, jonka erittäin keskeinen elementti on puolueettomuus.

Poliisiin sovellettavat esteellisyysäännökset vaihtelevat sen mukaan, mistä poliisitoiminnan osa-alueesta on kysymys. Hallintolain esteellisyysäännöksiä sovelletaan yleishallintoon liittyvässä toiminnassa ja hallintolain soveltamisalasta on suljettu pois lainkäyttö, esitutkinta ja poliisitutkinta. Esitutkintalain 2 luvun 8 §:ssä säädetään esitutkintavirkamiehen esteellisyydestä.

Käsitykseni mukaan tässä tapauksessa esteellisyyttä arvioitaessa tulee pysäköintivirhemaksun osalta kyseeseen hallintolaki. Suullisen huomautuksen osalta kyse on saadun selvityksen perusteella arvioituna 31.5.2020 saakka voimassa olleen tieliikennelain 104 §:n mukaisesta huomautuksesta. Tuon säännöksen mukaan, jos liikenerikkomus oli olosuhteet huomioon ottaen vähäinen, poliisimies voi muihin toimenpiteisiin ryhtymättä antaa rikkomukseen syyllistyneelle huomautuksen. Tältä osin tulee kyseeseen esitutkintalaki.

Kuten olen edellä todennut, molempien lakien sisältö on tältä osin käytännössä sama. Näin ollen jäljempänä lausuttu soveltuu molempiin A:n virkatoimiin.

Käsitykseni mukaan asiassa on arvioitava edellä mainittujen yleislausekkeiden soveltumista eli onko luottamus A:n puolueettomuuteen muusta erityisestä syystä vaarantunut. Totean, että kantelussa ei ole tuotu esiin, että kantelijan ja A:n välillä olisi esimerkiksi sukulaisuussuhde taikka mitään muutakaan esteellisyysäännöksissä nimenomaisesti mainittua erityissuhdetta.

Hallintolain 28 §:n 1 momentin 1-6 kohtien (ja esitutkintalain 2 luvun 8 §:n 1 momentin 1-6 kohtien) erityiset esteellisyysperusteet ovat luonteeltaan muodollisiin kriteereihin perustuvia ja siten tulkinnaltaan selvempiä kuin 7 kohdan yleislausekkeen mukainen puolueettomuuden vaarantumis -jäävi, joka on muotoilultaan väljempi, joustavampi ja arvostuksenvaraisempi. Tämän esteellisyysperusteen, kuten muiden esteellisyysperusteiden tulkinta, on oikeusharkintaa. Puolueettomuuden vaarantuminen on arvioitava objektiivisesti tapauksen ominaispiirteiden mukaan. Ajallisesti arviointi on tehtävä sen ajankohdan tilanteessa, jolloin asian valmistelu tai päätöksenteko tapahtuu.

Tarkastelun näkökulmana on se, miten menettely näyttäytyy ulkopuoliselle henkilölle tai taholle (objektiivisuus). Luottamus jonkun puolueettomuuteen on aina arviointijasta riippuvainen asia, mutta asiaa ei ratkaista esimerkiksi yksittäisen asianosaisen epäluottamuksen perusteella. On tehtävä tosiasioihin perustuva objektiivinen arvio siitä, onko tiettyjen seikkojen perusteella katsottava luottamuksen virkamiehen puolueettomuuteen vaarantuneen.

Vaikka säännöksissä mainitaan "muu erityinen syy", käytännössä kysymys on tavallisesti useista esteellisyyden kannalta relevanteista seikoista muodostuvasta kokonaisuudesta, joiden yhteisvaikutusta arvioidaan yleisen luottamuksen kannalta. On mahdotonta tyhjentävästi määritellä kaikkia sellaisia erityisiä syitä, jotka vaarantavat luottamuksen puolueettomuuteen. Korostan erityisesti, että tällaisen syyn on oltava ulkopuolisen havaittavissa ja sen puolueettomuutta vaarantavan vaikutuksen tulee olla suunnilleen saman asteinen kuin erikseen määritellyissä esteellisyyssperusteissa.

Tällainen erityinen peruste tai syy voi olla se, että virkamies saattaa olla sitoutunut käsittelyn kohteena olevaan asiaan tai asianosaiseen siten, että tällaisen sitoumuksen voidaan olettaa vaarantavan edellytyksiä puolueettomaan asian käsittelyyn. Peruste voi olla esimerkiksi virkamiehelle erityisen merkityksellinen ja kiinteä ystävyys-, yhteistyö- tai kiistasuhde asianosaiseen tai muunlainen vahva sidonnaisuus tai keskinäinen lojaalisuus, joka voi aiheutua muun muassa yhteisistä taloudellisista intresseistä.

Kantelija on tuonut esille lukuisia tapahtumia, joiden perusteella hän katsoo A:n olleen esteellinen poliisina kohdistamaan häneen virkatoimia. Korostan, että merkityksellisiä esteellisyysskysymyksen arvioinnissa voivat olla vain sellaiset tapahtumat, jotka ovat tapahtuneet ennen puheena olevia A:n virkatoimia. Niiden jälkeiset tapahtumat eivät voi aiheuttaa esteellisyyttä nyt käsillä olevissa tapauksissa.

Kantelijan mukaan A on

- 19.7.2018 lähettänyt sähköpostin, jossa hän syyttää kantelijaa manipuloinnista
- 20.8.2018 arvostellut hallitusta sen kokouksessa
- 1.10.2019 kritisoinut kantelijan toimintaa piha- ja viheralueiden hoitamisessa keskeyttämällä ulkopuolisena henkilönä hallituksen kokouksen/pihakierroksen
- 11.11.2019 sähköpostitse arvostellut hallituksen toimintaa
- 18.3. ja 22.3.2020 jatkanut hallituksen arvostelua
- huhtikuussa 2020 puhelussa naapurinsa kanssa ilmennyt A:n negatiivinen suhtautuminen kantelijaan
- 4.5.2020 arvostellut hallitusta vallan väärinkäytöstä taloyhtiön Intranetissä
- 26.5.2020 huudellut kantelijan perään ja arvostellut kantelijan hallitustyöskentelyä

Kantelija on myös viitannut siihen, ettei A:ta 24.5.2019 valittu enää hallitukseen.

Katson, että A:n asunto-osakeyhtiön osakkeenomistajana ilmaisemat mielipiteet hallituksen toiminnasta eivät sellaisenaan tee häntä esteelliseksi.

Esimerkiksi erimielisyyksien laatu, kesto ja taloudellinen merkitys vaikuttavat siihen, voidaanko A:ta pitää esteellisenä. Totean, että A:n yllä mainitut viestit, joihin kantelija on viitannut, ovat liittyneet taloyhtiön yhteisiin asioihin, kuten esimerkiksi hallituksen palkkioihin, tv-maksuihin ja pihan kunnossapitoon. Viestit ovat olleet asiasisältöisiä ja osa niistä on liittynyt laajempaan keskusteluun. Viestit ovat sisältäneet käsitykseni mukaan varsin tavanomaista arvostelua hallituksen toimintaa kohtaan, joskin joissain viesteissä on ollut myös värikkäitä sanoja ja lauseita.

Kuten A on itse kertonut, viestit on lähetetty kantelijan lisäksi myös muille hallituksen jäsenille sekä isännöitsijälle. Kantelija ei ole tuonut esille, että A olisi esimerkiksi arvostellut kantelijaa yksityishenkilönä. Selvityksen mukaan A:n arvostelu on liittynyt nimenomaan kantelijan toimintaan hallituksessa ja hallituksen työskentelyyn yleisemmin, ei siis aina yksinomaan kantelijaan. Viesteistä ei mielestäni ilmene seikkoja, joiden perusteella voisi katsoa A:lla olleen edellä mainituissa asioissa esimerkiksi erityisiä henkilökohtaisia tai taloudellisia intressejä. Myös pihalla huutaminen (26.5.2020) on kantelijankin mukaan liittynyt hallitustyöskentelyyn. Totean, että tämä on kuitenkin tapahtunut vasta sen jälkeen, kun A antoi kantelijalle pysäköintivirhemaksun, ja hyvin mahdollisesti myös senkin jälkeen, kun A pysäytti kantelijan liikenteessä.

Totean, että käytettävissäni olevassa aineistossa ei ole ilmennyt sellaisia konkreettisia perusteita, joiden nojalla voisi jälkikäteen arvioituna katsoa kantelijan ja A:n välien olleen erityisen tulehtuneet huhti-toukokuussa 2020. On kuitenkin kantelun sekä A:n oman selvityksen perusteella ilmeistä, että heidän välinsä ovat tämän jälkeen selvästi huonontuneet, mikä on voinut ainakin osaltaan johtua kantelun kohteena olevista virkatoimista, joita kantelija on pitänyt jonkinlaisena ”kostona”. Mutta kuten olen edellä todennut, kyseisten virkatoimien jälkeisiä tapahtumia ei voida ottaa huomioon esteellisyysarvioinnissa.

Yhteenvetona katson, ettei asiassa ole tullut ilmi riittäviä perusteita pitää ylikonstaapeli A:ta esteellisenä, kun hän on 2.4.2020 antanut kantelijalle pysäköintivirhemaksun ja toukokuussa 2020 pysäyttänyt kantelijan liikenteessä.

Totean kuitenkin yleisesti, että vaikka kyse ei olisikaan esteellisyydestä, poliisin on perusteltua pyrkiä toimimaan niin, ettei kysymys puolueellisuudesta tai esteellisyydestä tarpeettomasti nouse esille. Poliisimiehen olisikin aina tarkoin harkittava, onko juuri hänen toimittava tilanteessa, jos on tiedossa, että hänen puolueettomuutensa on mahdollista kyseenalaistaa hänen suhteellaan asiaan tai asianosaiseen ja virkatoimen voi hoitaa joku muukin poliisimies.

4 TOIMENPITEET

Olen edellä todennut, ettei ole ilmennyt aihetta epäillä ylikonstaapeli A:n ylittäneen harkintavaltaansa taikka hänen käyttäneen sitä väärin virkatoimissaan. Ei ole myöskään ilmennyt riittäviä perusteita, että voisin katsoa A:n toimineen esteellisenä kantelijan esille ottamissa virkatoimissa.

Kiinnitän kuitenkin yleisellä tasolla A:n huomiota esittämäni näkökohtaan siitä, että poliisin olisi perusteltua pyrkiä aina toimimaan niin, ettei kysymys puolueellisuudesta tai esteellisyydestä tarpeettomasti nouse esille.

Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni A:lle. Lähetän päätökseni tiedoksi myös B:n poliisilaitokselle.

Kantelu ei johda muihin toimenpiteisiin.